

Príbeh pivovaru, po ktorom nezostalo nič

A sörgyár története, amely után semmi sem maradt

V kalendári svietil dátum 22. september 2006 a v Rimavskej Sobote zavládol smútok a nostalgia v jednom. Aj keď sa o tom v regióne šušovalo už niekoľko mesiacov, aj tak rozhodnutie vedenia Heinekenu rozosmutnilo. Nadnárodný koncern totiž oficiálne potvrdil, že pivovar Gemer v Rimavskej Sobote zatvára a výrobu sťahuje do Hurbanova. Končí sa 41-ročná história pivovaru, ktorý zažil lepšie i horšie časy. Paradoxne, dnes po ňom nezostalo nič. Ale nepredbiehajme, vráťme sa o niekoľko desaťročí späť.

A naptár 2006 szeptember huszonkettedikét mutatott és Rimaszombaton egyszerre uralkodott a bánat és a nosztalgia. Habár a régióban néhány hónapja már suttoztak róla, a Heineken vezetőségének döntése mégis lesújtóan hatott. A nemzetközi konszern ugyanis hivatalosan is bejelentette, hogy a rimaszombati Gemer sörgyár bezár, és a gyártást Ógyallára helyezik át. Véget ér annak a negyvenegy éves sörgyárnak a története, amely megélt jó és rossz időket egyaránt. Paradoxon, de mára már semmi sem maradt utána. De ne siessünk előre, térjünk inkább vissza néhány évtizeddel korábbra.

Vyberali súdruhovia

Az elvtársak döntöttek

Šesťdesiate roky minulého storočia boli poznačené pivovarským boomom. S tým dnešným ho však určite nemôžeme porovnávať. Kým teraz vznikajú pivovary viac-menej spontánne, pred vyše polstoročím boli výsledkom plánovania. Súdruhovia si rozdelili Slovensko a rozhodli sa, že krajinu zásobia pivom a postavia hneď niekoľko pivovarov.

A múlt évszázad hetvenes éveit a nagy „sörgyár-boom“ jellemezte. A maival egészen biztosan nem összehasonlítható módon. Amíg manapság a sörgyárak többé-kevésbé spontán módon alakulnak, kb. fél évszázaddal ezelőtt mindez tervezés eredménye volt. Az elvtársak felosztották Szlovákiát és eldöntötték, hogy ellátják az országot sörrel, majd egykettőre felhúztak pár sörgyárat.

Spomedzi viacerých lokalít padla voľba aj na Rimavskú Sobotu. Mesto síce nemalo žiadny pivovar, malo však bohatú pivovarskú tradíciu, ktorá siahala až do 17. storočia. Najstaršia zmienka o mestskom pivovare je z roku 1692. Pivo sa však v regióne varilo v každej väčšej dedine.

A sokféle helyszín közül választás esett többek között Rimaszombatra is. Bár a városnak ugyan nem volt sörgyára, de igen gazdag sörgyári tradíciókkal rendelkezett, melyek egészen a tizenhetedik századig nyúltak vissza. A városi sörgyár legrégebbi említése 1692-ből származik. Ráadásul a régió majdnem minden nagyobb falujában főztek sört.

Pivovar začali stavať v roku 1962. V tom čase sa rozbiehali aj stavebné práce sladovne, ktorá mala zabezpečiť akú-takú sebestačnosť. Pivovar začal svoju činnosť v roku 1965, prvé pivo putovalo medzi zákazníkmi pred Vianocami v roku 1966. Spočiatku sa v Rimavskej Sobote varila hlavne „sedmička“ a „desiatka“. Až koncom sedemdesiatych rokov sa výroba takmer úplne preklopila na produkciu 12-stupňového piva.

A sörgyárat 1962-ben kezdték építeni. Ebben az időben kezdődtek a malátagyár építési munkálatai is, amelynek biztosítania kellett a sörgyárnak valamifajta önellátást. A sörgyár 1965-ben kezdte meg működését, az első sör 1966 karácsonya előtt vándorolt először még csak az alkalmazottak között. Eleinte Rimaszombaton főként „hetes“ és „tizes“ – ezek a gyengébb, hígabb típusú sörök, tipikusan 3-4 térfogatszázaléknyi alkohollal (a szerk.) – söröket főztek. A hetvenes évek végére aztán a gyártás nagyjából teljesen átbillent a tizenkettes – ezek a prémium sörök, tipikusan 5 térfogatszázaléknyi szesszel (a szerk.) – sörök irányába.

Aj do zahraničia

A határon túlra is

Pivovar s počiatočnou kapacitou 300-tisíc hektolitrov si rýchlo získaval priazeň. A nielen doma. Už v roku 1969 začal exportovať pivo aj do zahraničia. Celkom logickou voľbou bol maďarský trh, na ktorý svojho času smerovala až tretina produkcie 12-stupňového piva. Okrem južných susedov smerovalo pivo navarené v Rimavskej Sobote aj do Sovietskeho zväzu, Poľska, Bulharska a neskôr aj Rumunska, Litvy, Švédska či Egyptu.

A háromszázezer hektoliteres kapacitású sörgyár gyorsan kivételes szerepbe került. És nem csak otthon. Már az 1969-es évtől kezdve kezdett exportálni sört külföldre. A leglogikusabb választás a magyar piac volt, amelyre a maga idejében a sörgyár tizenkétfokos sörtermelésének nagyjából a harmadát irányították. A déli szomszédokon kívül rimaszombati sör közlekedett a Szovjetunióba, Lengyelországba, Bulgáriába és hamarosan Romániába, Litvániába, Svédországba és Egyiptomba is.

Rozpad starého režimu priniesol pivovaru jedno prvenstvo. Istý čas bola značka Gemer najpredávanejšia v celej krajine. Dôvod nemôžeme hľadať v kvalite, ale v cene. Pivo patrilo medzi cenovo dostupné, čo pomáhalo v jeho predaji.

A régi rendszer szétesése vezető szerepet hozott a sörgyár számára. Egy ideig a Gemer sörmárka volt a legkeresettebb az egész országban. Az indokot nem a minőségben, hanem az árban szükséges keresni. A sör a megfizethető sörök közé tartozott, amely segítette az eladását.

Od roku 1992 je Gemer v súkromných rukách. Nový majiteľ nalieva nové peniaze do zvýšenia kapacity, ktorá rastie až na 450-tisíc hektolitrov piva ročne. Investície prúdia aj do sladovne. Aj

napriek tomu, pivovar v ďalších rokoch stráca a množia sa mu dlhy. Tie využije skupina Karola Konárika. Podnikateľ ovládal pivovary v Ilave, Martine i Bytči. V roku 1999 získava v exekučnom konaní aj rimavskosobotský pivovar. Skupinu lákalo hlavne to, že v Rimavskej Sobote sa mohli oprieť aj o vlastnú sladovňu, ktorú doteraz skupina nemala.

Az 1992-es évtől kezdve a Gemer magánkezekbe került. Az új tulajdonos új pénzt investált a főzőkapacitás növelésébe, amely egészen évi négyszázötvenezer hektoliterre szélesedett. A befektetés kiterjedt a malátázóra is. Annak ellenére is, hogy a sörgyár a következő években már veszteséges, ráadásul adósságai egyre csak nőnek. Ezt használja ki Karol Konárik csoportja. A vállalkozó sörgyárakat birtokolt Illavában, Turócsszentmártonban és Nagybiccsében is. 1999-ben végrehajtási eljárásban megszerzi a rimaszombati sörgyárat is. A sörgyár főként azért volt csábító a csoport számára, mert Rimaszombaton a saját malátázójukra is támaszkodhattak, amellyel a csoport eddig még nem rendelkezett.

Príchod Heinekenu

A Heineken érkezése

V rukách Karola Konárika sa však dlho neudrží. Už začiatkom roku 2000 putuje Gemer (spolu s Martinerom) do rúk Heinekenu. Príchod gigantu spočiatku znamenal veľkú nádej. Nadnárodný hráč totiž začal výraznú modernizáciu a do pivovaru naliel chýbajúce investície. Medzi hlavné inovácie patrili aj návrat k receptúre, ktorú pivári poznali ešte z polovice deväťdesiatych rokov.

Karol Konárik uralma nem tartott sokáig. A Gemer sörgyár (a Martinerrel együtt) már a kétezres évek elején a Heineken kezeibe vándorolt. A vállalatóriás érkezése eleinte hatalmas reménnyel kecsegtetett. A nemzetközi vállalat ugyanis nagy modernizációba fogott és a sörgyárba nyomatta a hiányzó, szükséges befektetéseket. A legfőbb innovációk közé tartozott a visszatérés arra receptúrára, amelyet a sörfőzőmesterek még a kilencvenes évek közepéről ismertek.

V apríli 2000 sa tak začína veľký reštart značky, ktorý je podporený zmenou loga. Príchod Heinekenu však spôsobil pivovaru aj komplikácie. Pivo z Rimavskej Soboty sa vyvážalo do Maďarska, po zmene majiteľa sa však táto expanzia stopla. U južných susedoch mal nadnárodný hráč svoje pivovary a kanibalizácia v rámci koncernu neprichádzala v úvahu.

2000 áprilisában így indult a nagy újrakezdés, amelyet logóváltás is támogatott. A Heineken érkezése viszont jelentős komplikációkat okozott a sörgyárnak. A rimaszombati sör exportálását a tulajdonosváltás után ugyanis leállították. Ennek oka, hogy a déli szomszédoknál a nemzetközi vállalatóriás saját sörgyárakkal rendelkezett, a cégcsoporton belüli gazdasági kannibalizmus pedig szóba sem jöhetett.

Problémom boli aj daňové zmeny. Od roku sa výrazne zvýšila spotrebná daň na pivo. Výsledkom bol prudký prepád predaja zlatistého moku. Dotkol sa Gemeru aj celej skupiny Heineken. Jej vedenie začína hľadať možnosti ako ušetriť. A nachádza ich v koncentrácii výroby piva na jednom mieste. Postupne tak zatvára pivovary v Nitre, Martine i Rimavskej Sobote.

Az adózási változások szintén problémát jelentettek. A sörre kivetett áfa jelentősen megnövekedett, ez pedig a folyékony kenyér értékesítésének jelentős csökkenését eredményezte. Ezt pedig a Gemer és az egész Heineken csoport is megérezte. A vezetőség megoldás után kezdett kutakodni, és arra jutottak, hogy a sörgyártást egyetlen helyre szükséges koncentrálni. Fokozatosan bezárták tehát a nyitrai, a túrócszentmártoni és a rimaszombati sörgyárakat.

„Myslíte si, že by sme investovali také veľké peniaze do všetkých troch pivovarov, aby sme ich len tak zo dňa na deň zatvorili? Naše očakávania v predaji piva sa nesplnili. Od roku 2002 každoročne klesá predaj piva. Museli sme reagovať. Vlády na Slovensku nevyvinuli nijakú snahu, aby prišlo k pozitívnej zmene,“ vysvetľoval v roku 2006 pre denník Pravda šéf Heineken Slovensko Dimitar Alexiev.

„Azt gondolja, hogy invesztáltunk volna ilyen sok pénzt mindhárom sörgyárba, ha utána egyik napról a másikra bezárjuk őket? A várakozásaink a sörreladásokkal kapcsolatban nem teljesültek. 2002-től kezdve folyamatosan, évről-évre zuhant a sörök eladása. Muszáj volt reagálnunk. A szlovák kormányok nem tettek erőfeszítéseket annak érdekében, hogy pozitív irányú változás történjen“ – tisztázta a helyzetet 2006-ban Dimitar Alexiev, a Heineken Slovensko vezetője a Pravda című újságnak.

Upadnutie do neznáma

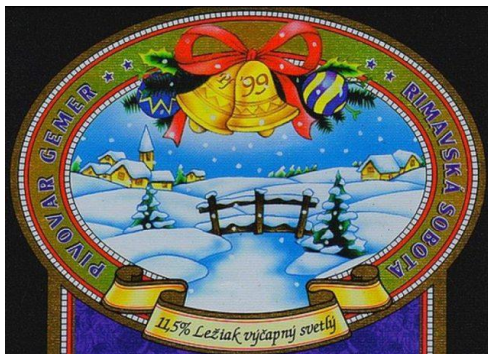
Feledésbe merülés

Pivovar v Rimavskej Sobote bol najväčší spomedzi trojice zmienených a vedenie sa ho rozhodlo zatvoriť ako posledný. O prácu prišla necelá stovka zamestnancov. Na otázku, či v roku 2005 šéf vedel, že Gemer zavrú, odpovedal jasne. „Áno. Nevedel som kedy, ale vedel som, že také rozhodnutie príde. Bol to potrebný krok, aby spoločnosť posilnila svoju konkurencieschopnosť a vedúce postavenie na trhu,“ hovoril pre denník Alexiev.

A rimaszombati sörgyár volt a legnagyobb a három említett közül, és a vezetőség úgy döntött, hogy ezt zárja be utoljára. Nagyjából száz alkalmazott vesztette el a munkahelyét. A kérdésre, hogy 2005-ben a vezető tudta-e, hogy a Gemer bezár, világosan válaszolt. „Igen. Azt nem tudtam, hogy mikor, de tudtam, hogy hamarosan ez a döntés fog születni. Szükséges lépés volt, hogy a csoport megerősítthesse a saját versenyképességét és a vezető szerepét a piacon“ – nyilatkozta az újságnak Alexiev.

Heineken priaznivcom značky Gemer sľúbil, že ju na pulloch obchodov či v krčmách budú naďalej objavovať. Dva roky po presune výroby do Hurbanova sa Heineken pochválil touto stratégiou. „Spoločnosť Heineken Slovensko od času, keď získala Gemer, posilnila postavenie tejto značky na Slovensku. Z regionálnej urobila celonárodne dostupnú značku,“ uviedol v roku 2008 pre portál Rimava Roman Krajniak. Zároveň priznal, že podiel značky na trhu neustále padal.

A Heineken a Gemer márkával kapcsolatban kijelentette, hogy az továbbra is megtalálható lesz a boltok polcain és a kocsmákban egyaránt. Két évvel a gyártás Ógyallára történő költöztetése után még a Heineken a következőképpen dicsekedett: „A Heineken Slovensko a Gemer megszerzésével megerősítette piaci szerepét Szlovákiában és egy regionális termékből országszerte elérhető márkát csinált.“ – állapította meg 2008-ban a Rimava nevű portálnak Roman Krajinak. Elismerte ugyanakkor azt is, hogy a Gemer márka jelentősége a piacon folyamatosan csökkent.

Padal, až spadol pod takú úroveň, že Heineken značku stiahol z výroby. Urobil tak potichu v roku 2014. „Vzhľadom ku klesajúcemu dopytu sa spoločnosť Heineken Slovensko rozhodla od prvého štvrtroka tohto roku postupne nahradiť pivo značky Gemer inými obľúbenými značkami zo svojho portfólia,“ uviedla v roku 2014 pre portál Rimava.sk Hana Šimková, manažérka korporátnych vzťahov Heineken Slovensko.

Addig csökkent, míg egy olyan szint alá esett, hogy a Heineken egyszerűen kivonta a márkát a forgalomból. Mindezt 2014-ben, szépen csendben, minden feltűnés nélkül tette. „A csökkenő igények miatt a Heineken Slovensko úgy döntött, hogy az idei év első negyedétől fogva a Gemer márkát fokozatosan egyéb más, a piacon népszerű sörmárkákkel helyettesíti a saját portfóliójából.” – tisztázta a helyzetet a Rimava.sk-nak 2014-ben Hana Šimková, a Heineken Slovensko vállalati kapcsolatokért felelős menedzsere.

Pivo s tradičným názvom tak postupne zmizlo z trhu. „Značka Gemer je v súčasnosti v Horeca a Food prevádzkach postupne nahrádzaná značkami Kelt alebo Corgoň, až do vypredania existujúcich zásob,“ vysvetľovala Hana Šimková. Vytratením sa z trhu značka zomrela. Po pivovare i tradícii nezostalo nič. Len horký pocit Gemerčanov, že aspoň chvíľu písali pivovarnícku históriu Slovenska aj oni.

Így tűnt hát el egy újabb tradicionális szlovák sör a piacról. „A Gemer márka fokozatosan helyettesítésre kerül a Kelt és Corgoň márkákkal a vendéglátóipari egységekben és a boltokban egyaránt mindaddig, amíg a készlet el nem fogy.” – tisztázta Hana Šimková. A készlet elapadásával a márka megszűnt. A sörgyár és a tracidók után semmi sem maradt. Csak a gömöriek keserédes érzése, hogy legalább egy ideig ők is írhatták Szlovákia sörtörténelmét.

Snímky/Felvételek: Google Street View, Klub Revúčan

Fordító/prekladateľ: Unger Tamás I.

Nyelvi lektor/Jazyková lektorka: Miriam Oršošová

Bp., 2017. okt. 18.